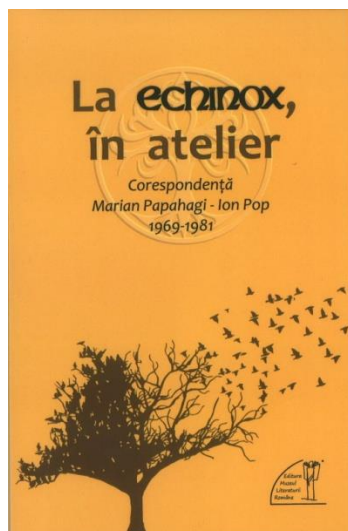

La Echinox, în atelier. Corespondență Marian Papahagi-Ion Pop. 1969-1981.
Ediție îngrijită și cuvânt-înainte de Lucia Papahagi, prefață de Ion Pop,
București, Editura Muzeul Literaturii Române, 2015

Iulian BOLDEA

Universitatea „Petru Maior” din Tîrgu Mureș
 Institutul de Cercetări Socio-Umane
 „Gh. Șincai” al Academiei Române

Revista *Echinox* a fost, într-o vreme a dogmatismului Epocii de Aur, un spațiu al libertății de gândire și de creație, în care s-au conturat vocații și s-au consolidat modele, în care s-au deschis orizonturi spirituale și s-a configurat o anume disciplină interioară, alcătuită din lecturi și fervori, din rigoare și spirit ludic, din fermitate a opțiunilor și exercițiu al dialogului autentic. *Echinox*-ul a oferit șansa unei maturizări graduale, prin cultul valorilor autentice, într-o ambianță stimulatorie, în care liberul schimb de idei se impunea ca privilegiu al unei esențiale distincții între valoare și nonvaloare, între mistificare și adevăr estetic.

Ucenicie, efervescență creatoare și spirit constructiv, exercițiu de receptare adecvată a valorilor și simț al responsabilității, încredere în sine și în forța culturii de a modela personalitatea umană, iată câteva dintre însușirile pe care cei care au trecut pragul redacției le-au deprins în atelierul *Echinox*-ului. Să observăm, ca semn al „clasicizării”,

apariția, în ultimii ani, a unor cărți, dicționare, antologii despre fenomenul literar *Echinox*. Cele mai semnificative sunt cele semnate de Petru Poantă (*Efectul „Echinox” sau despre echilibru*, 2003), Nicolae Oprea (*Literatura „Echinoxului”*, 2003) sau Ion Pop (*„Echinox”. Vocile poeziei*, 2008). Instructive, utile, relevante, pentru istoria revistei și pentru reconfigurările sale, sunt *Dicționar Echinox (A-Z). Perspectivă analitică* (coord. Horea Poenar, 2004; ediția a II-a, Pitești, Editura Paralela 45, 2008), *Revista Echinox în texte. Gândirea socială. Antologie (1968-1990)* de Traian Vedinaș, 2006 sau *Bábel Toronyán. Antologia textelor în limba maghiară apărute în revista Echinox. Culegere de texte* de Mihály András Beke și François Bréda (1983).

Volumul *La Echinox, în atelier. Corespondență Marian Papahagi-Ion Pop. 1969-1981* (Ediție îngrijită și cuvânt-înainte de Lucia Papahagi, prefață de Ion Pop, București, Editura Muzeul Literaturii Române, 2015) întregeste spectacolul edificării revistei „*Echinox*” și al consolidării unor entuziasme, temeri, aspirații și deziluzii legate de „funcționarea” publicației studentești de la Cluj. În scrisori, se vedește, încă de la primele, un orizont al afinităților elective, marcat mai întâi de o adresare solemn-protocolară, devenită apoi afectuoasă, prin care cei doi tineri intelectuali își comunică idei, aspirații, lecturi, elanuri intelectuale, în frazare suplă și densă, austeră. Deficitul de umor, pe care îl semnalează Ion Pop în prefață, referindu-se la propriul său temperament intelectual, e compensat de exercițiul ideatic ferme, eliberate de iluzionări, dar marcate, în schimb, de verva eficacității culturale. Foarte semnificative sunt notațiile de vibrație afectivă, cu rezonanță autoreflexivă, în care timbrul scrisului epistolar e încărcat de o melancolie austeră și de tentația asumării unui trecut revolut, cu irizări ale himericului („am avut zile în care singurătatea mi s-a părut insuportabilă și orice gând întors către o imagine în care am investit suflet, rămasă într-un trecut, se dilata teribil, câștiga o însemnătate ce n-aș fi bănuț-o altă dată. S-a întâmplat astfel ca și micile și marile tristeți provocate de lipsa ecoului din partea celor cărora le scriam să devină copleșitoare adeseori, cu atât mai mult în cazul unor prieteni dintre cei mai apropiați”).

Dominant în paginile cărții este sentimentul comuniunii, al solidarității, ce îi leagă pe cei doi intelectuali, atașați deopotrivă de idealul formării proprii, dar și de devotamentul față de proiectul echinoxist. Nu lipsesc umori de moment sau reacții la adresa contextului istoric restrictiv, impropriu actului de cultură autentic. Atașamentul față de *Echinox* îl va determina pe Marian Papahagi să se alăture lui Ion Pop la conducerea revistei, fapt notat cu simplitate, în formulări sugestive, ilustrative pentru spiritul de colegialitate deplină ce îi anima pe cei doi scriitori, aflați într-o perpetuă confruntare cu pericolele, amenințările și agresiunile cenzurii: „Înțeleg viitoarea formulă ca o dirigență colegială în care, firește, vei putea lua absolut orice hotărâre vei crede de cuviință, ca unul mai cu experiență și mai «literat» decât ceilalți, subsemnatul inclus. Cred că împreună vom putea duce foarte bine revista, și nu te teme, nu vei răpi nimănui nici un laur ca director al revistei. Asta în primul rând. E evident că la început va trebui să-mi spui toate tainele profesiei de care eu prin forța lucrurilor m-am îndepărtat. Odată învățat, mă voi ocupa eu de toate formalitățile și săcăielile. Nu mă lua drept unul care vrea să facă pe emotivul. Am un plan pe care îl cred destul de bine pus la punct de organizare a redactorilor, fără nici un totalitarism din parte-mi și cu singurul scop al unei distribuiți cât mai egale a responsabilităților. N-am nici o veleitate de tiran conducător, dar nici de apostol, și mă închin în momentele fericite de ieșire din abulie la niște zei ai organizării care, între noi fie zis, sunt și ei necesari”.

Marta Petreu sublinia, într-un text publicat în *Apostrof*, rolul, locul și importanța grupării echinoxiste, dar și relevanța acestui volum care consemnează începuturile efervescente ale grupării și ale revistei: „Pentru cei care i-au cunoscut și-i cunosc pe protagoniști, cartea este ca madlena lui Proust. *Echinox*-ul a fost a doua mare «rodire» a universității clujene, după aceea din anii războiului mondial, a Cercului Literar, promoții întregi de oameni ai scrisului – de la ficțiune la istoriografie, de la filologie la filosofie, de la oameni de presă la sobri cercetători – s-au format în școala lui veselă: căci era vesel la *Echinox*. Volumul alcătuit de Lucia Papahagi și prefațat de Ion Pop aduce dovezi despre peripețiile și spiritul începuturilor, despre slalomul printre obstacole politice și administrative pe care au fost constrânși să-l facă «șefii» de la *Echinox* pentru a menține revista în viață; ei au fost obligați să navigheze nu numai printre piedici instituționale, naționale și locale, ci și printre intrigile, născute adesea din invidie, locale.”

Importanța spirituală și afectivă a *Echinox*-ului pentru Ion Pop și pentru Marian Papahagi e uriașă, iar epistolele relevă detalii, fragmente, fulgurații cu privire la acest atașament, instruind, explicit și implicit, despre devotamentul *sans rivages* față de ideea de cultură autentică și față de libertatea de expresie. Cu atât mai mult cu cât, la un moment dat, s-a vorbit chiar despre posibilitatea desființării revistei *Echinox*, într-un context în care ingerințele politicului se manifestau cu maximă agresivitate asupra publicațiilor literare românești. Scrisorile capătă, acum, un ton al urgenței și al panicii, în fața unei astfel de posibilități nefaste, după cum dezvăluie și nebuloasa de zvonuri, dezinformări care circulau în epocă despre destinul grupării și al publicației studentești clujene. Cu spirit de echilibru, cu tact, Marian Papahagi caută să limpezească anumite temeri excesive ale lui Ion Pop despre soarta revistei („Sper că nu te îndoiești de obiectivitatea mea: de aici plecând, o să-ți spun că m-au mirat nespun o seamă de lucruri pe care le-ai scris în scrisoare, la care faci aluzie, căci nu cred că ți-au fost înfățișate exact. Oricum, cei care ți-au scris de moartea *Echinoxului* și bucuria foștilor echinoxști la acest eveniment au avut timp s-o facă fiindcă n-au trebuit să acționeze pe cât posibil ca acest lucru să nu se întâmple”). Roman epistolar al unei prietenii spirituale, în care disciplina, rigoarea, ordinea lui Ion Pop se întâlnește cu erudiția și fervoarea ideatică, nu lipsită de accent ludic, a lui Marian Papahagi, *La Echinox. În atelier* e o carte de indiscutabilă exigență ideatică și afectivă, lipsită de stridențe ale subiectivității, carte în care verva construcției culturale, efervescența trăirii ideatice se îmbină cu încrederea și intransigența edificării propriului destin intelectual.